

Notes sobre la creació d'una col·lecció de gènere negre i policíac a la Biblioteca la Bòbila de l'Hospitalet

Jordi Canal

Biblioteca la Bòbila. Biblioteques de l'Hospitalet
canalaj@diba.cat

Resum:

Aquest article recull l'experiència de la creació d'un fons especial dedicat al gènere negre i policíac a la Biblioteca la Bòbila, de la xarxa municipal Biblioteques de l'Hospitalet. Descriu els factors que es van tenir en compte, la definició de les seves seccions i les eines usades per difondre'l, així com algunes conseqüències que se'n deriven.

Paraules clau:

biblioteca pública, fons especial, gènere negre i policíac, Biblioteques de l'Hospitalet, col·lecció

Notas sobre la creación de una colección de género negro y policíaco en la Biblioteca la Bòbila de l'Hospitalet

Resumen:

Este artículo recoge la experiencia de la creación de un fondo especial dedicado al género negro y policíaco en la Biblioteca la Bòbila, de la red municipal Bibliotecas de l'Hospitalet. Describe los factores que se tuvieron en cuenta, la definición de sus secciones y las herramientas usadas para difundirlo, así como algunas consecuencias derivadas.

Palabras clave:

biblioteca pública, fondo especial, género negro y policíaco, Bibliotecas de l'Hospitalet, colección

Notes about the creation of a crime fiction collection in La Bòbila Library of l'Hospitalet

Abstract:

This article gathers the experience of the creation of a special collection of crime fiction in La Bòbila Library belonged to the l'Hospitalet Libraries Network. It describes the factors which were taken into account, the definition of its sections and the tools used for its diffusion, as well as some consequences that can be extracted from the experience.

Keywords:

public library, special collection, crime fiction, l'Hospitalet Libraries, collection

Introducció

L'especialització és cada vegada més necessària, ho veiem contínuament en el nostre entorn. Per què les biblioteques haurien de ser diferents? La creació de fons especials a les biblioteques públiques ha estat un primer intent de diferenciar-les i, a vegades, l'esclatxa per on fugir dels fons documentals clònics. Hipertrofiar una secció per donar millor resposta a les necessitats de l'entorn o, per què no, per crear nous interessos on no hi eren.

Amb la finalitat de fomentar la lectura, es va cercar un gènere literari que sempre ha gaudit de gran acceptació popular i que podia ser-ne una eina eficaç. Una biblioteca que donés servei de lectura pública a la seva àrea d'influència, i que creés un fons especialitzat d'una temàtica que no es trobava en cap biblioteca del sistema bibliotecari català, que podia singularitzar-la i atraure una nova tipologia d'usuaris des de la perifèria. Aquest és el repte que ens vam plantejar a la Bòbila amb la creació d'un fons especial dedicat al gènere negre i policíac, i així naixia, la primavera de 1999, al barri de Pubilla Cases de L'Hospitalet, la Biblioteca la Bòbila, biblioteca de proximitat que forma part de Biblioteques de L'Hospitalet i de la Xarxa de Biblioteques Municipals de la Diputació de Barcelona (XBM).

Es tractava de crear una col·lecció del no-res, sense cap pressupost addicional i amb la voluntat, a la llarga, de poder donar servei, a més dels ciutadans del barri, a l'aficionat al gènere, l'especialista i qualsevol persona que s'hi interessés puntualment (estudiants, periodistes, investigadors...). Abans de posar en marxa el projecte havia visitat la Bilipo¹, la biblioteca de referència europea pel que fa al gènere, per veure'n l'organització, i pensava que el fons especial havia d'estar format per una col·lecció àmplia i transversal, que contemplés el gènere negre i policíac des de tots els punts de vista i en tots els suports. Una col·

lecció dedicada a la difusió, que travessés la biblioteca de banda a banda: narrativa, cinema, música, assaig, còmic, premsa, etc.

En principi es van seleccionar els documents del fons inicial de la biblioteca que eren susceptibles de formar-ne part, i posteriorment es va fer una crida a la resta de biblioteques de la XBM que volguessin desfer-se de novel·la negra i policíaca dels magatzems o del producte d'esporgada de les seccions de novel·la. Ens interessava recollir la producció catalana i, sobretot, les col·leccions senyeres, com «La Cua de Palla» i «Seleccions de la Cua de Palla» d'Edicions 62 i «La Negra» de La Magrana, i també el màxim possible de la producció en castellà des dels anys seixanta. Les novetats s'anirien adquirint amb el pressupost municipal i amb els lots arribats de la Gerència de Serveis de Biblioteques de la Diputació de Barcelona.

L'existència d'Internet va ser decisiva. Poder estar a l'aguait del que es publica i es publicarà, aquí i a fora; assabentar-se dels autors que triomfen a França, Itàlia, Alemanya o als EUA; trobar les revistes de referència² pel que fa a l'assaig que es publica arreu sobre el gènere; veure tendències; establir contacte amb aficionats o associacions d'altres països, etc. També va ser decisiu el fet que ben aviat ens van sorgir aliats: l'aparició de petites editorials independents, allunyades de la gran concentració editorial dels anys noranta, interessades a publicar novel·la negra; la inauguració a Barcelona a finals de 2002 de Negra i Criminal, la primera llibreria especialitzada; el fet que el 2005 tingués lloc a Barcelona la celebració de la Primera Trobada Europea de Novel·la Negra, Homenatge a Manuel Vázquez Montalbán, que a partir de l'any següent es convertí en BCNegra..., o l'actual *boom* de novel·la negra nascut arran de l'anomenat «efecte Larsson», que ha dut a centenars de milers de lectors que potser mai no n'havien llegit, a acostar-s'hi i gaudir-ne.

1. Jordi Canal. «La Bilipo. Bibliothèque des Littératures Policières (Paris)», *Educación y Biblioteca*, 126 (2001), p. 9-11.

2. Són ressenyables la canadenca *Marginalia* dirigida per Norbert Spenser, dedicada a recollir l'assaig sobre gèneres populars (fantàstic, ciència-ficció, policíac, eròtic, còmic, bèlic, etc.), consultable en línia a: <<http://marginalia-bulletin.blogspot.com>>, i l'alemanya *Krimi Tipp*, revista del BoKAS (*Bonner Krimi Archiv Sekundärliteratur*), dirigida per Thomas Przybilka: <<http://www.bokas.de>>.

Fomentar la lectura, difondre i promoure aquest gènere literari i cinematogràfic, i convertir-nos en la biblioteca de referència per als aficionats a la novel·la negra eren els nostres objectius.

El fons especial de gènere negre i policíac

Fomentar la lectura, difondre i promoure aquest gènere literari i cinematogràfic, i convertir-nos en la biblioteca de referència per als aficionats a la novel·la negra eren els nostres objectius. Érem ben conscients de qui érem, on érem i amb quins recursos comptàvem i, malgrat tot, ens plantejàvem uns objectius ben ambiciosos.

A partir del coneixement del gènere, vam anar definint les seccions i els continguts del fons especial, que van quedar configurats de la següent manera:

- **Novel·la.** Secció que aplegués tots els gèneres, subgèneres, corrents i etiquetes de la narrativa negra i policíaca: la novel·la d'enigma –el *whodunit*–, amb els precursors, els crims comesos en habitacions tancades i els detectius de butaca; la novel·la policíaca clàssica i les dames del crim; la novel·la negra; el suspens i el *thriller* (judicial, mèdic i forense, polític, religiós i esotèric, ecològic, tecnològic, etc.); la novel·la d'espio-

natge; la novel·la crònica; la nova novel·la negra (el *néo-polar*, el *neo noir*, el nou policíac llatinoamericà) i la nova novel·la policíaca (històrica, etnogràfica, afroamericana, LGBT, romàntica i de misteri...); el *cyber noir*; els *serial killers*; la narcoliteratura i les novel·les protagonitzades per la màfia; la novel·la negra mediterrània, la nòrdica...

- **Coneixements.** Secció que hauria de recollir una gran varietat documental sobre el gènere: enciclopèdies, històries, diccionaris i actes de congressos sobre la novel·la o el cinema negre; monografies i biografies sobre els autors i directors més destacats; obres que relacionen el gènere negre amb altres disciplines (art, música, fotografia, gastronomia, llengua, geografia, etc.); criminologia, crònica i fets reals; el crim organitzat...
- **Cinema.** Col·lecció de cinema en format vídeo vhs i dvd que recolliria tots els corrents del cinema criminal: els grans clàssics del *film noir* nord-americà; el cinema policíac europeu (sobretot francès, italià i britànic); el cinema policíac espanyol i català; les aportacions del nou cinema asiàtic; les adaptacions cinematogràfiques i *remakes* de novel·la i còmic negre, fins i tot en altres gèneres (*western*, ciència-ficció, etc.); les grans sèries

policiaques televisives i els *biopics* de personatges relacionats.

- **Música.** Col·lecció en cd que havia de contenir bandes sonores originals de films negres i policíacs, *narcocorridos*, música de la màfia, *jazz noir*, *crime jazz* i qualsevol música relacionada amb el gènere.
- **Còmic.** Un apartat per al còmic i la novel·la gràfica de gènere, de tots els corrents estètics, i adaptacions gràfiques de novel·les negres.
- **Prensa especialitzada.** Revistes, anuaris i *fanzines*, tant comercials com generats per associacions o festivals.
- **Recursos digitals.** La biblioteca havia de crear i actualitzar periòdicament productes i recursos electrònics relacionats amb el gènere negre per difondre el fons especial i per omplir buits que es detectessin a Internet.
- **Material menor.** Crear una col·lecció de cartells, programes de mà i altre material que generen els festivals, congressos, exposicions i altres activitats relacionades amb el gènere. Aquest material a dia d'avui no està catalogat i es conserva en el dipòsit de la biblioteca.

Teníem clar que era tan important crear una col·lecció equilibrada i de qualitat, com difondre-la per tots els mitjans possibles. Per això vam elaborar diverses estratègies de publicacions, activitats i comunicació:

- **L'H Confidencial.** El *fanzine* del Club de Lectura de Novel·la Negra des de 1999, consultable en paper i en línia³.
- **InfoBòbila.** Llista de distribució electrònica d'informació, activitats i serveis al voltant del gènere negre.
- **Publicació d'opuscles.** *gènerenegre.net: directori de recursos electrònics sobre el gènere negre i policíac*⁴ i *Pepe Carvalho i els llibres*⁵.

- **El Fons Especial.** Publicació electrònica⁶ sobre diferents aspectes del gènere negre i policíac, des de 2010.

Pel que fa a les activitats, creïem que era del tot necessari organitzar una programació estable de promoció i difusió del gènere:

- **Club de Lectura de Novel·la Negra.** Es reuneix sis vegades l'any, des de gener de 2000, amb un màxim de vint participants. La idea és donar a conèixer el màxim possible de corrents dins del gènere i llegir tant clàssics com autors actuals, sense repetir mai cap autor.
- **Cicles de Cinema Negre.** Cicles temàtics de quatre films, tres vegades l'any, des de 2003.
- **Exposicions.** Mostres documentals en col·laboració amb altres agents o del fons de la biblioteca, com «James Bond, 40 anys al cinema» (2002, Club de Amigos de James Bond); «Imatges del detectiu» (2003, Escola d'Art Serra i Abella); «Bajo la piel» (2006, originals del còmic de Sergi Álvarez i Sagar Forniés); «Detectius, els grans investigadors a la novel·la negra i policíaca»⁷ (2006, Xarxa de Biblioteques Municipals); «Sherlock Holmes. La col·lecció Joan Proubasta a la Bòbila» (2008, Círculo Holmes); «La difusió de la novel·la negra» (2010); «Enriqueta Martí, la vampira de Barcelona» (2011, fotografies de Miguel Galván); «La novel·la popular: *pulp fiction* a l'espanyola» (2012), o «La novel·la policíaca europea: cuina i territori» (2013).
- **Premi L'H Confidencial.** Premi internacional de novel·la negra que des de 2006 convoquen l'Ajuntament de l'Hospitalet i Roca Editorial i coordina la Bòbila, amb una dotació de 12.000 € i publicació a la col·lecció «Roca Criminal».
- **Concurs de Microrelats Negres de la Bòbila.** Concurs de microrelats de 140 caràcters per a Twitter o Fa-

3. Consultable a es.scribd.com/collections/3523827/LH-Confidencial.

4. *gènerenegre.net: directori de recursos electrònics sobre el gènere negre i policíac*. L'Hospitalet: Biblioteca la Bòbila, 2001.

5. *Pepe Carvalho i els llibres*. L'Hospitalet: Biblioteca la Bòbila, 2003.

6. Consultable a es.scribd.com/collections/2407455/El-fons-especial.

7. Jordi Canal i Artigas. *Detectius: els grans investigadors a la novel·la negra i policíaca* [En línia]. Barcelona: Diputació de Barcelona. Xarxa de Biblioteques Municipals, 2006. <<http://es.scribd.com/doc/23867154/exposicio-detectius>>.

©Jordi Canal

cebook, que des de 2011 convoquen el Centre Cultural i la Biblioteca la Bòbila amb la col·laboració de l'editorial RBA.

- **Altres activitats.** Trobades amb autors, editors, traductors i especialistes; presentacions de llibres, etc.

La Bòbila també va plantejar la creació d'un seguit de recursos digitals per difondre la biblioteca, la tradició del gènere en el nostre país i recursos generals que no eren presents a Internet:

- **La Bòbila Confidential.** Web específic amb informació bàsica del fons especial (labobila.50webs.com).
- **La Bòbila Web.** Tots els productes digitals de la biblioteca en una pantalla (labobilaweb.blogspot.com).
- **El Bloc de la Bòbila.** Informació, recull de premsa i recomanacions del fons especial (bobila.blogspot.com).
- **gènerenegre.net.** Directori de recursos electrònics sobre el gènere negre i policíac (generenegre.blogspot.com).
- **Cartellera Noir.** Publicitat, cartells i programes de mà de festivals, exposicions, jornades i altres activitats relacionades amb el gènere negre que tenen lloc a Espa-

nya, o en què participin autors espanyols (cartelleranoir.blogspot.com).

- **Club de Lectura de Novel·la Negra.** Blog del club de lectura especialitzat (clubdelectura-nn.blogspot.com).
- **Gimlet: revista policíaca y de misterio.** Recull d'informació sobre la històrica revista, així com les portades, sumaris i l'índex de tota la col·lecció (revistagimlet.blogspot.com).
- **Pepe Carvalho i els llibres.** La peculiar relació de Pepe Carvalho amb els llibres i la llista dels llibres citats en la sèrie Carvalho de Manuel Vázquez Montalbán (pepecarvalhoiellsllibres.blogspot.com).
- **Francisco González Ledesma: dossier de premsa.** Recull de premsa generat per l'obra del popular escriptor des de 1945 (gonzalezledesma.blogspot.com).
- **La Barcelona de Méndez.** Un recorregut virtual pels llocs més emblemàtics de la sèrie de l'inspector Ricardo Méndez, de Francisco González Ledesma. En col·laboració amb la Biblioteca de Montbau-Albert Pérez Baró (Barcelona) (bcn-mendez.blogspot.com).
- **La Cua de Palla.** Informació sobre la primera col·lecció de novel·la negra en català, així com de l'estudi *La Cua de Palla: retrat en groc i negre* (cuadepalla.blogspot.com).

- **Mons Negres.** Situació en el mapa de biblioteques, llibreries especialitzades i altres centres relacionats amb el gènere negre i policíac d'arreu del món (g.co/maps/dvtvy).
- **Canal YouTube de la Biblioteca la Bòbila.** La biblioteca disposa del seu propi canal a YouTube i recull vídeos de producció pròpia així com aparicions en altres mitjans de comunicació audiovisuals (www.youtube.com/user/elelluk).
- **Plataforma Scribd.** La biblioteca usa aquesta xarxa social per distribuir les seves publicacions (*L'H Confidencial, El Fons Especial, Memòria, Pla d'acció*, etc.), així com articles d'interès (www.scribd.com/bobila).

Algunes consideracions finals

El conjunt documental de Biblioteques de L'Hospitalet conforma el fons únic de ciutat, accessible i consultable des de qualsevol biblioteca i a l'abast de tothom per mitjà del préstec interbibliotecari municipal, que de manera gratuïta circula diàriament per les biblioteques de la ciutat. Això possibilita a la Bòbila d'adreçar les adquisicions de ficció majoritàriament cap al gènere negre i policíac⁸, allibera la resta de biblioteques de compres innecessàries i enriqueix el fons únic de ciutat. A més, el fons és disponible també per a les biblioteques de la XBM.

La voluntat de la Bòbila és la difusió i, per tant, no ens plantegem ser una biblioteca de conservació amb una col·lecció només adreçada a especialistes, sinó, ben al contrari, una biblioteca oberta a tothom. Ens agrada treballar en un centre on els usuaris provenen d'arreu i del barri, on els infants i la gent gran, els estudiants i els adults troben

documents per a la seva formació, informació i lleure, i també una part de la col·lecció dedicada al gènere negre i policíac adreçada tant als lectors en general com als especialistes.

L'especialització ens ha fet visibles. És molt difícil comunicar serveis i activitats d'una biblioteca quan n'hi ha una a cada poble, a cada barri. La creació d'una col·lecció de gènere negre i policíac ens ha possibilitat establir contacte amb periodistes culturals, especialistes, autors, editors, premis, aficionats, festivals, altres centres... Una xarxa de relacions àmplia que ha permès fer visible la Biblioteca la Bòbila des de la perifèria i ser convidats a diferents esdeveniments nacionals, estatals i internacionals.

La biblioteca és una referència del gènere, amb un total de 12.829 documents⁹ –2.318 d'ells exclosos de préstec– que pel que fa a la narrativa representa el 52% del total de novel·la policíaca que ofereix la XBM, i durant 2012 va generar 12.225 préstecs; ha augmentat el préstec interbibliotecari cap a altres biblioteques, ha portat a visitar-nos una bona quantitat de lectors de més enllà de la nostra àrea d'influència, i ha atret altres tipologies d'usuaris: autors, periodistes en recerca d'informació, treballs de recerca i tesis doctorals, especialistes...

És indubtable que en aquests catorze anys la ciutat de L'Hospitalet s'ha posicionat en el món del gènere negre i policíac. El fet de crear i mantenir la primera biblioteca dedicada a aquesta especialitat, la convocatòria del premi internacional de novel·la negra L'H Confidencial, la creació del Concurs de Microrelats Negres a través de les xarxes socials, o el fet que la biblioteca aparegui com escenari de diverses novel·les¹⁰ de gènere, situa L'Hospitalet en el mapa del gènere negre i policíac del país.

8. L'Hospitalet de Llobregat. Ajuntament. Biblioteca la Bòbila. *Política de desenvolupament de la col·lecció del fons especial de gènere negre i policíac* [En línia]. L'Hospitalet de Llobregat: l'Ajuntament. Biblioteca la Bòbila, 2012. <<http://es.scribd.com/doc/106912997/Politica-de-desenvolupament-de-la-col%C2%B7leccio-del-fons-especial-de-genero-negro-i-policia>>.

9. Dades de juny de 2013.

10. Vegeu: Fernando Gómez. *Cero negativo*. Madrid: Huerga & Fierro, 2009; Andreu Martín. *El blues de la ciudad inverosímil*. Barcelona: Edebé, 2009; Luis Gutiérrez Maluenda. *Un buen lugar para reposar*. Barcelona: Alrevés, 2012.

©Jordi Canal

Actualment la biblioteca rep donacions d'editorials, autors, particulars i d'altres biblioteques, i està creant una secció del fons especial dedicada a la novel·la popular¹¹ que, per la seva consideració de subliteratura, sempre ha estat allunyada de les biblioteques, quan és l'origen de la lectura popular a casa nostra.

En aquests moments el fons especial conté prop de 13.000 documents, més de la meitat localitzats en el dipòsit de la biblioteca, fet que fa imprescindible ampliar la biblioteca i incorporar-hi un nou espai per tal de donar un millor servei i d'unificar el fons, i posar a la lliure disposició dels usuaris la totalitat de la col·lecció de gènere negre i policíac de la Bòbila.

Bibliografia

British crime writing : An encyclopedia. Edited by Barry Forshaw. Oxford: Greenwood World, 2009. 2 vol.

CARLOTTO, Massimo. *The Black Album: il noir tra cronaca e romanzo. Conversazione con Marco Amici.* Roma: Carocci, 2012.

COLLOVALD, Annie; NEVEU, Erik. *Lire le noir: Enquête sur les lecteurs de récits policiers.* Paris: Bibliothèque Publique d'Information. Centre Pompidou, 2004.

COMA, Javier. *La novela negra: Historia de la aplicación del realismo crítico a la novela policíaca norteamericana.* 2ª ed. Barcelona: Ed. 2001, 1982.

COMA, Xavier. *Diccionari de la novel·la negra nord-americana.* Barcelona: Edicions 62, 1985.

COMA, Xavier. *Diccionari del cinema negre.* Barcelona: Edicions 62, 1990.

Crimes de l'année... Paris: Bibliothèques de la Ville de Paris, 1991-2007. 17 vol.

Dictionnaire des littératures policières. Sous la direction de Claude Mesplède. 2ème. éd. [s.l.]: Joseph K, 2007. 2 vol.

Euronoir: serie negra con sabor europeo. Jesús Palacios (ed.). Madrid: T&B, 2006.

El género negro: el fin de la frontera. Javier Sánchez Zapatero, Àlex Martín Escribà (eds.). Santiago de Compostela: Andavira, 2012.

Género negro para el siglo XXI: nuevas tendencias y nuevas voces. Javier Sánchez Zapatero, Àlex Martín Escribà (eds.). Barcelona: Laertes, 2011.

11. Col·lecció de novel·la policíaca, de l'oest, bèlica, romàntica, de ciència-ficció, de terror, etc., que prové de diverses donacions, especialment de Francesc Caudet, i de Lluís Gutiérrez Maluenda i Josep Torrell, i que en aquests moments és en fase de catalogació.

Geografías en negro: escenarios del género criminal. Àlex Martín Escribà, Javier Sánchez Zapatero (eds.). Barcelona: Montesinos, 2009.

GIARDINELLI, Mempo. *El género negro.* 2a. ed. Córdoba (Argentina): Op Oloop, 1996.

GUÉRIF, François. *Le cinéma policier français.* Paris: Henri Veyrier, 1981.

GUÉRIF, François. *Le film noir américain.* Préface d'Alain Corneau. [Paris]: Denoël, 1999.

GUÉRIF, François. *Du polar: entretien avec Philippe Blanchet.* Paris: Payot & Rivages, 2013.

Historia, memoria y sociedad en el género negro: literatura, cine, televisión y cómic. Javier Sánchez Zapatero, Àlex Martín Escribà (eds.). Santiago de Compostela: Andavira, 2013.

Informe confidencial: la figura del detective en el género negro. Àlex Martín Escribà, Javier Sánchez Zapatero (eds.). Valladolid: Difácil, 2007.

LEBRUN, Michel; SCHWEIGHAEUSER, J. P. *Le guide du polar.* Paris: Syros, 1987.

MANCHETTE, Jean-Patrick. *Chroniques.* Paris: Payot & Rivages, 1996.

Manuscrito criminal: reflexiones sobre novela y cine negro. Àlex Martín Escribà, Javier Sánchez Zapatero (eds.). Salamanca: Librería Cervantes, 2006.

MESPLÈDE, Claude. *Trente ans d'écrits sur le polar, 1982-2012.* Vol. 1. *Chroniques, fiction, entretiens, essais.* [Roubaix]: Krakoen, 2013.

Neonoir: cine negro americano moderno. Jesús Palacios (ed.). Madrid: T&B, 2011.

NICODÈME, Béatrice. *Le roman policier: bonne ou mauvaise lecture?* Paris: Éd. Du Sorbier, 2004.

La novela popular en España. Madrid: Robel, 2000.

La novela popular en España 2. Madrid: Robel, 2001.

OLIVA, Carlo. *Storia sociale del giallo.* Lugano: Todaro, 2003.

Palabras que matan: asesinos y violencia en la ficción criminal. Àlex Martín Escribà, Javier Sánchez Zapatero (eds.). Córdoba: Amuzara, 2008.

PIQUER VIDAL, Adolf; MARTÍN ESCRIBÀ, Àlex. *Catalana i criminal.* Palma: Documenta Balear, 2006.

Le Polar. Sous la direction de Jacques Baudou, Jean-Jacques Schleret. Paris: Larousse, 2001.

SYMONS, Julian. *Historia del relato policial.* Barcelona: Bruyera, 1982.

VÁZQUEZ DE PARGA, Salvador. *Los mitos de la novela criminal.* Barcelona: Planeta, 1981.

VÁZQUEZ DE PARGA, Salvador. *La novela policiaca en España.* Barcelona: Ronsel, 1993.